

ให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ วิธีการสอนมักจะสอนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยการบรรยาย การเล่าให้ฟัง นักเรียนจึงรับรู้เรื่องของพระพุทธศาสนาอย่างเลื่อนลอย และด้วยความรู้สึกที่ห่างไกลตัว (มาลินี แก้วเงิน, 2541. บทคัดย่อ)

การจัดการศึกษาในประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา เริ่มจากภายในวัดที่ถือเป็นว่าสถาบันแห่งแรกที่ทำให้การศึกษาแก่เยาวชนไทย โดยพระสงฆ์เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ของครูผู้สอน โดยสืบต่อมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เริ่มตั้งแต่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าผ่านการฝึกฝนอบรมตนเองดีแล้ว ในแนวทางมรรคมืดองค์ 8 จนดับทุกข์ได้แล้ว ก็เริ่มต้นในการปฏิบัติหน้าที่ของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังพุทธดำรัสที่พระพุทธเจ้าทรงส่งพระสาวกออกประกาศพระพุทธศาสนาว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์ และความสุขของคนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก จงประกาศพรหมจรรย์อันมีความงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ผู้มีกิเลสธุลีในดวงตาน้อย มีอยู่” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539. เล่มที่ 4 ข้อที่ 32 หน้า 32)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน พระสงฆ์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน เมื่อประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจถูกต้อง ก็จะประพฤติอยู่ในศีลธรรม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รูปแบบการเผยแผ่ของพระสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่งคือการศึกษา โดยเฉพาะในยุคปฏิรูปการศึกษาคณะสงฆ์มีบทบาทในด้านการจัดการศึกษาของตัวเอง มีหลักสูตรพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา เฉพาะพระภิกษุและสามเณรเป็นส่วนใหญ่ มหาวิทยาลัยของสงฆ์ที่ให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาตามแนวพระไตรปิฎก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เปิดกว้างสำหรับทุกฝ่ายรวมทั้งคณะสงฆ์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 (6) ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น การที่ตั้งโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนการสอนในวัด จึงถือได้ว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทในเรื่องของการศึกษา แบบอย่างของการดำรงชีวิตที่ดี ประเสริฐ เหมาะสมแก่ความเป็นครูที่ดีงาม นอกจากนั้น พระสงฆ์ยังทำหน้าที่ของศาสนทายาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อจากพระบรมศาสดา ให้มีความมั่นคง ถาวรสืบต่อไป (สมศักดิ์ บุญญา, 2547. หน้า 26)

การศึกษาของไทยในสมัยก่อนนั้นเริ่มต้นที่วัด โดยพ่อแม่จะส่งลูกหลานไปเล่าเรียนเขียนอ่าน ฝึกหัดขัดเกลานิสัยกับพระสงฆ์ที่วัด แต่เมื่อวันเวลาผ่านไป รูปแบบการศึกษา

เริ่มเปลี่ยนแปลงไป มีสถานศึกษาที่เรียกว่า “โรงเรียน” เข้ามาแทนที่ ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นครูลดน้อยถอยลงไปเป็นลำดับ จนในที่สุดวิชาศีลธรรมก็หลุดหายไปจากหลักสูตรการเรียนการสอนการสอน โดยเฉพาะผลจากการปฏิรูประบบราชการเมื่อปี 2545 ที่ได้แยกงานด้านศาสนาออกจากกระทรวงศึกษาธิการ ส่งผลให้ไม่สามารถเชื่อมต่อในเรื่องการนำหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าไปในโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้ (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2548. หน้า 7)

ปัจจุบัน กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีความคาดหวังว่า ครูพระที่เข้าไปสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่างๆ จะทำให้นักเรียนนักศึกษาได้รับการถ่ายทอดวิชาทางศาสนากับพระภิกษุสงฆ์โดยตรง และจะได้รับการอบรมบ่มนิสัยในเรื่องของกิริยามารยาทความเคารพอ่อนน้อม และคุณความดีอย่างอื่น ๆ ออกจากพระสงฆ์ (พรชูลี อาชวบำรุง, 2548. หน้า 11)

ปัญหาของพระสงฆ์ที่สอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ คุณภาพของพระสงฆ์เอง เพราะถ้าพระสงฆ์ผู้สอนถ้าไม่มีความรู้ ความคิดที่ดีพอ ย่อมไม่รู้ว่าจะสอนอะไรให้กับผู้เรียน (พรชูลี อาชวบำรุง, 2548. หน้า 16) บทบาทหน้าที่ของการวิเคราะห์เนื้อหาการสอนให้ผู้เรียนแต่ละคนให้ได้รู้ง่าย รู้ได้เหมาะสมกับเวลาและโอกาส การหารูปแบบวิธีการสอนหรือหาเทคนิคกระบวนการมาช่วย ในการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ หรือทำให้เกิดความเหมาะสมกับ ผู้เรียนและหรือปัจจัยแวดล้อมที่มี ดังการแสดงบทบาทของพระพุทธเจ้าที่ทรงคัดเลือกความรู้ ที่จำเป็นที่เป็นประโยชน์แท้จริงจากความรู้ที่มีอยู่มากมายเพื่อนำมาสอนเป็นวิธีการสอนเฉพาะทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า พุทธวิธีในการสอน

ดังนั้น พระภิกษุที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องพุทธวิธีในการสอน แต่จากรายการของกรมการศาสนา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน พระสงฆ์ประสบปัญหาในการจัดกำลังคน การวางแผน โปรแกรมการสอน อุปสรรคจากความหลากหลายของผู้เรียน และพฤติกรรมที่ต้องแก้ไข ประสบปัญหาในการทำคำสอนให้ง่ายและเหมาะสม (พรชูลี อาชวบำรุง, 2541. หน้า 32) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของพระสงฆ์เหล่านี้ให้เกิดความรู้ ความพร้อมในการที่จะเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบหรือกระบวนการพัฒนาบุคลากรในยุคปัจจุบันได้ถูกปรับเปลี่ยนจากเดิมเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาช่วย เช่น การเรียนการสอนทางไกล การเรียนการสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การอบรมบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีคุณลักษณะเฉพาะคือการนำเสนอข้อมูลแบบ 24×7 คือตลอดเวลาตลอดวัน และมีปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบทั้งในเวลาเดียวกัน (Synchronous) และต่างเวลา (Asynchronous) (มนต์ชัย เทียนทอง, 2544. หน้า 47) ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้การพัฒนาตนเองตลอดชีวิต

ปัจจุบัน การพัฒนาพระภิกษุให้เป็นผู้มีความรู้ จึงควรใช้วิธีที่หลากหลาย เอื้อต่อการเรียนรู้รายบุคคล และตอบสนองต่อความต้องการของพระภิกษุเอง หรือความจำเป็นขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์บริบทของพระภิกษุและโรงเรียน พบว่า มีความจำเป็นต้องพัฒนาและเตรียมพร้อมบุคลากรด้านพระสงฆ์ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับเรื่องพุทธวิธีในการสอน เพื่อทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาบทเรียนเพื่อการฝึกอบรมเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการศึกษามาใช้พัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และเป็นข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการอบรมให้เหมาะสมสืบต่อไป จึงเห็นความสำคัญว่า ควรจะศึกษาค้นคว้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดการพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

- 1 เพื่อพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการฝึกอบรม เรื่องพุทธวิธีในการสอนสำหรับพระภิกษุที่เป็นครู ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80
- 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการฝึกอบรม เรื่องพุทธวิธีในการสอน
- 3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระภิกษุที่เป็นครู ที่มีต่อบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการฝึกอบรม เรื่องพุทธวิธีในการสอน

ความสำคัญของการวิจัย

การพัฒนาบทเรียนเพื่อการฝึกอบรมครั้งนี้ ทำให้ได้บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับรูปแบบวิธีการสอนที่พระพุทธรเจ้าได้ใช้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ในสมัยพุทธกาล ซึ่งมีหลากหลายตามลักษณะเนื้อหา และพื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้พระภิกษุที่เป็นครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสอนศีลธรรม จริยธรรม ให้แก่เยาวชนในโรงเรียน สถานศึกษาที่ตนเองมีส่วนรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนด้วยเทคนิค วิธีการ พุทธวิธี

ในการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่พระภิกษุผู้เป็นศาสนทายาทจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ ตลอดจน
 น้อมนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดเกี่ยวกับงานด้านการเผยแผ่
 พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการให้การศึกษาที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยตามแนวทางวิสุทธิ
 การขาดแคลนพระภิกษุที่ทำหน้าที่ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนหรือมีอยู่แล้ว แต่ยังขาด
 ประสบการณ์ ขาดเทคนิค ขาดวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ การทำหน้าที่งานการสอนศีลธรรม
 จึงยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การอบรมถือว่าเป็นการพัฒนา การเตรียมพร้อมเกี่ยวกับ
 บุคลากรที่เป็นพระภิกษุให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทัศนคติที่ดี พร้อมทั้งจะเข้าไปทำหน้าที่
 ตามที่ได้รับมอบหมายได้ นอกจากนี้ การอบรมจากบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังถือว่าเป็น
 เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการศึกษามาใช้พัฒนา และเพิ่ม
 ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
 พุทธศักราช 2542 อีกประการหนึ่ง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร คือ พระภิกษุที่เป็นครู ในเขตคณะสงฆ์ภาค 4 ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์
 กำแพงเพชร พิจิตร และเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุที่เป็นครู ในเขตคณะสงฆ์ภาค 4 ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์
 กำแพงเพชร พิจิตร และเพชรบูรณ์ ที่สมัครใจเข้ารับการอบรม จำนวน 43 รูป (ภาคผนวก ข)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อจัดการฝึกอบรม โดยใช้เนื้อหาเรื่องพุทธวิถีในการสอน แบ่งเนื้อหา
 ออกเป็น 4 หน่วยสาระการเรียนรู้ ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2544) (ภาคผนวก ค)

หน่วยสาระที่ 1 คุณสมบัติผู้สอน

หน่วยสาระที่ 2 หลักทั่วไปในการสอน

หน่วยสาระที่ 3 วิธีสอนแบบต่างๆ

หน่วยสาระที่ 4 กลวิธีและอุบายประกอบการสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หมายถึง บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องพุทธวิธีในการสอน ที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยจัดแบ่งเนื้อหาเป็น 4 หน่วย มีวัตถุประสงค์ย่อยตามหน่วย การนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของมัลติมีเดีย ซึ่งประกอบด้วยภาพ ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ตัวอักษร เสียงบรรยาย ที่มีลักษณะของบทเรียนเน้นการศึกษา รายบุคคล และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและตัดสินใจผ่านสื่อมัลติมีเดียที่นำเสนอข้อความ ภาพ และเสียง

การพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หมายถึง การสร้างและหาประสิทธิภาพ ของบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องพุทธวิธีในการสอน และนำบทเรียนที่สร้างขึ้น ไปทดลองใช้กับพระภิกษุที่เป็นครูสอนในโรงเรียน เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์

การหาประสิทธิภาพ หมายถึง ประสิทธิภาพของบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการตอบคำถามระหว่างเรียน และคะแนนที่ได้จากการตอบ คำถามหลังการเรียน ซึ่งกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพเป็น 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบคำถามระหว่างเรียนได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบคำถามหลังเรียนได้ถูกต้อง เฉลี่ยร้อยละ 80

การฝึกอบรม หมายถึง การเรียนรู้เรื่องพุทธวิธีในการสอนผ่านบทเรียนบนเครือข่าย อินเทอร์เน็ต ที่มีการนำเสนอข้อมูลประกอบด้วย เนื้อหา รูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว ผู้ที่เข้าอบรมสามารถใช้เว็บเพจ (Web Page) ในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสืบค้น ข้อมูล ถามคำถาม ตอบปัญหา และทำกิจกรรมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับบทเรียน ผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากร หรือผู้เข้ารับการอบรม กับผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน

พุทธวิธีในการสอน หมายถึง รูปแบบ เทคนิค และวิธีการสอนของพระพุทธรเจ้า ที่ใช้ในการเทศนา กล่าวสั่งสอน เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งกำหนด ให้มีในบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตามรูปแบบของพระพรหมคุณาภรณ์

ครู หมายถึง พระภิกษุที่เข้าไปเป็นครูสอนเกี่ยวกับ สาระที่เป็นองค์ความรู้ของ กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามการจัดสาระการเรียนรู้ ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามโรงเรียน สถานศึกษา ในเขตคณะสงฆ์ภาค 4 ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร และเพชรบูรณ์

ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ความรู้เรื่องพุทธวิธีในการสอนของผู้รับการอบรมที่วัดได้จาก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธีในการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความคิดเห็น หมายถึง ความคิดเห็นของพระภิกษุเกี่ยวกับการออกแบบ ความเหมาะสม ตลอดจนข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการฝึกอบรม เรื่องพุทธวิธีในการสอน